

KNJIŽNICA DOMŽALE

Simona Glavan

**STORITVE SPLOŠNIH KNJIŽNIC ZA ODRASLE
Z MOTNJAMI
V DUŠEVNEM RAZVOJU**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Domžale, 2017

GLAVAN, S.: Storitve splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Knjižnica Domžale, 2017.

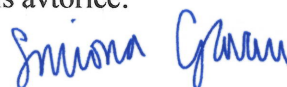
IZJAVA O AVTORSTVU IN O JAVNI OBJAVI PISNE NALOGE

Spodaj podpisana, Simona Glavan, izjavljam, da sem avtorica pisne naloge za bibliotekarski izpit za bibliotekarja z naslovom: Storitve splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- sem pisno nalogo izdelala samostojno in je moje avtorsko delo,
- so dela drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih navajam neposredno ali povzemam, navedena oziroma citirana v skladu s standardom APA,
- sem besedila ali podatke, ki so avtorsko zaščiteni, uporabila v skladu z določbami zakona, ki določa avtorske pravice,
- je elektronska oblika pisne naloge istovetna s tiskano obliko naloge,
- na podlagi 23. člena Pravilnika o bibliotekarskem izpitu ter v skladu s prvim odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem javno objavo elektronske oblike pisne naloge na portalu Digitalne knjižnice Slovenije.

Podpis avtorice:

V Domžalah, dne 12.10.2017

GLAVAN, S.: Storitve splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Knjižnica Domžale, 2017.

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

Ime in PRIIMEK: Simona GLAVAN

Naslov pisne naloge: Storitve splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju

Kraj: Domžale

Leto:2017

Število strani: 27

Št. slik: 4

Št. preglednic: 5

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v: Knjižnica Domžale

Mentor v času strokovnega usposabljanja: mag. Barbara Zupanc Oberwalder

UDK: 027.022:364.622-056.36

Ključne besede: splošne knjižnice, osebe z motnjami v duševnem razvoju, vseživljenjsko učenje

Izvleček:

Splošne knjižnice s posredovanjem knjižničnega gradiva ter s številnimi drugimi storitvami omogočajo prebivalcem dostop do informacij ter možnosti vseživljenjskega učenja. V svoji raznoliki ponudbi zagotavljajo tudi posebne storitve, namenjene ranljivim skupinam; tako omogočajo enak dostop za vse člane naše družbe.

Ena izmed ranljivih skupin so odrasli z motnjami v duševnem razvoju. Gre za skupino ljudi, ki so njim prilagojeno formalno izobraževanje že zaključili. Več kot potrebno pa je tej skupini ljudi ponuditi možnosti vseživljenjskega učenja, saj bodo le tako ohranjali pridobljeno znanje; morda pa ga tudi nadgradili. Pomembno vlogo pri tem lahko odigrajo splošne knjižnice, ki pa morajo biti kot take tudi prepoznane pri strokovnih službah, ki se poklicno ukvarjajo z odraslimi z motnjami v duševnem razvoju.

Pregled nad dejavnostmi, ki jih splošne knjižnice izvajajo za to skupino, je pokazal, da so v skoraj polovici knjižnic že aktivni na tem področju. Vsekakor je potrebno s tem nadaljevati ter se povezovati z institucijami in društvi, ki delujejo na tem področju.

Kot primer dobre prakse sem predstavila projekt *V sožitju s knjigo*, ki se v Knjižnici Domžale odvija že šesto leto. Gre za celosten pristop pri dvigovanju bralne pismenosti odraslih z motnjami v duševnem razvoju ter v njihovem aktivnem vključevanju v lokalno okolje.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD.....	6
2 ODRASLI Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU	7
2.1 MOTNJE V DUŠEVNEM RAZVOJU	7
2.2 NORMALIZACIJA ŽIVLJENJA OSEB Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU	10
3 SLOVENSKE SPLOŠNE KNJIŽNICE IN NJIHOVE DEJAVNOSTI ZA ODRASLE Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU.....	11
3.1 MREŽA SPLOŠNIH KNJIŽNIC.....	12
3.2 DEJAVNOSTI ZA ODRASLE Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU V SPLOŠNIH KNJIŽNICAH	13
3.2.1 Premične zbirke	15
3.2.2 Bibliobus.....	16
3.2.3 Knjižničarji v VDC-jih	16
3.2.4 Obisk odraslih z motnjami v duševnem razvoju v knjižnici	16
4 ODRASLI Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU V KNJIŽNICI DOMŽALE.....	17
4.1 KNJIŽNICA DOMŽALE.....	17
4.2 MEDOBČINSKO DRUŠTVO SOŽITJE MENGEŠ.....	18
4.3 V SOŽITJU S KNJIGO.....	19
4.3.1 Bralna srečanja.....	20
4.3.2 Bralna značka	21
4.3.3 Razstava	22
4.3.4 Zaključna prireditev	23
4.4 IZZIVI, S KATERIMI SE SREČUJEMO.....	24
4.5 POGLED V PRIHODNOST.....	25
5 ZAKLJUČEK.....	26
6 VIRI IN LITERATURA.....	27

GLAVAN, S.: Storitve splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Knjižnica Domžale, 2017.

KAZALO SLIK

Slika 1: Osrednje območne knjižnice s pripadajočimi občinami (Vir: Osrednje območne knjižnice s pripadajočimi občinami, 2012)	12
Slika 2: Aktivno sodelovanje na bralnem srečanju	20
Slika 3: Bralni kartonček	21
Slika 4: Razstava izdelkov	22
Slika 5: Ponosni »bralni značkarji« na odru	23

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Prilagojeno vedenje (Vir: Jurišić, 2017a).....	8
Preglednica 2: Odraslo obdobje oseb z motnjo v duševnem razvoju (Vir: Jurišić, 2017b)	9
Preglednica 3: Dejavnosti za odrasle z motnjami v duševnem razvoju v splošnih knjižnicah (Vir: Bon, 2014).....	13
Preglednica 4: Število prebivalcev občin ustanoviteljic Knjižnice Domžale (Vir: SURS, 2017).....	18

ZAHVALA:

Zahvaljujem se Knjižnici Domžale in njeni direktorici mag. Barbari Zupanc Oberwalder za vso podporo pri mojem strokovnem razvoju.

1 UVOD

V svoji pisni nalogi za bibliotekarski izpit bom obravnavala temo, ki se vse bolj prebija v ospredje tudi v slovenskih splošnih knjižnicah. V družbi vključevanja in sodelovanja so namreč tudi odrasli z motnjami v duševnem razvoju njen pomemben del. In ker so knjižnice prepoznane kot tako imenovani »tretji prostor«, prostor, ki je nekako med domom in službo/šolo, prostor, ki poleg informacij o knjigah in izposoji le teh, ponuja tudi možnost kvalitetnega preživljanja prostega časa ter vseživljenjskega učenja, je prav, da vanj vključimo tudi ranljive skupine, med drugim ljudi s posebnimi potrebami. Del njih so tudi odrasli z motnjami v duševnem razvoju, in prav njihovo vključevanje v splošne knjižnice in s tem v lokalno okolje bom poskusila predstaviti v nalogi.

Naloga se bom lotila teoretsko, v samem začetku bom predstavila definicije oseb z motnjami v duševnem razvoju ter splošne značilnosti te skupine ljudi.

V naslednjem poglavju bom z analizo podatkov o dejavnostih slovenskih splošnih knjižnic, ki jih izvajajo za odrasle z motnjami v duševnem razvoju, naredila pregled nad trenutnim stanjem. Podatke o dejavnostih bom povzela iz poročila za Ministrstvo za kulturo, ki ga je pripravila gospa Milena Bon (2014), in sicer z naslovom *Dejavnosti za uporabnike s posebnimi potrebami*.

Nato bom izpostavila študijo primera, ki prikazuje, kako se z vključevanjem odraslih z motnjami v duševnem razvoju spoprijemamo v Knjižnici Domžale. Predstavila bom projekt *V sožitju s knjigo*, s katerim smo v sodelovanju z Medobčinskim društvom Sožitje Mengeš pričeli leta 2012; posvetila se bom vplivom, ki jih povzroča naše druženje ter tudi izzivom, s katerimi se pri tem srečujemo.

2 ODRASLI Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU

Odnos do oseb z motnjami v duševnem razvoju se je skozi zgodovino spreminjal, od skrajnega odklanjanja, izoliranja, pa do tega, da se poskuša motnjo v duševnem razvoju popolnoma integrirati, je ne videti.

Vsekakor nobena od teh skrajnosti ne predstavlja sodobnega in humanega odnosa do teh ljudi. Potrebno bi bilo upoštevati drugačnost oseb z motnjami v duševnem razvoju, hkrati pa poskušati normalizirati njihova življenja. Tako bi odrasli z motnjami v duševnem razvoju dobili možnosti za kvalitetno osmišljeno in zadovoljno življenje. Tako ožje kot širše okolje je dolžno oblikovati takšne življenjske pogoje, da bo življenje oseb z motnjami v duševnem razvoju vredno osnovnega človekovega dostojanstva. Motenj v duševnem razvoju ne moremo skriti za zidove in se pretvarjati, da jih ni; prav tako pa tudi s še tako humanimi in integrativnimi rešitvami ne moremo doseči, da bodo izginile.

Kot družba si moramo prizadevati za čim višjo možno stopnjo normalizacije in integracije oseb z motnjami v duševnem razvoju, kar seveda storimo s sprejemanjem in spoštovanjem drugačnosti (Lačen, 2001).

2.1 MOTNJE V DUŠEVNEM RAZVOJU

Motnje v duševnem razvoju torej pomenijo drugačnost; kažejo se na različne načine, v različnih oblikah (Lačen, 2001):

- motnje so **telesno - zdravstveni pojav**; kombinacija motenj gibanja, drže, slepote in slabovidnosti, gluhotе in naglušnosti, motenj vedenja in osebnosti, epilepsije, motenj presnove in endokrinih motenj, kromosomski in genetskih anomalij,...
- motnje so **socialno – psihološki problem**; reakcije oseb z motnjo v duševnem razvoju pogosto niso v okviru naših pričakovanj, prav tako je njihovo izražanje potreb drugačno od naših predstav, in tudi zato je včasih življenje in delo s temi osebami zahtevno, dostikrat so starši ter tudi vzgojitelji in terapevti postavljeni v situacijo nemoči;
- motnje so **pedagoško – andragoška posebnost**; pri osebah z motnjami v duševnem razvoju so potrebne specifične metode dela, predvsem pa multidisciplinaren pristop in individualizirano delo.

Motnje v duševnem razvoju predstavljajo pomembne omejitve tako intelektualnega delovanja kot prilagojenega vedenja, ki se kaže v pojmovnih, socialnih in praktičnih spretnostih prilagajanja.

GLAVAN, S.: Storitve splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Knjižnica Domžale, 2017.

V preglednici je prikazano, kakšno vedenje je pričakovano pri različnih vrstah motenj ter pri različni starosti oseb.

Preglednica 1: Prilagojeno vedenje (Vir: Jurišić, 2017a)

	4 leta	10 let	16 let
Lažja MDR	Teče, sonožno skače. Poskuša si umiti zobe. Celoten obrok poje brez polivanja. Lista knjigo po en list. Sodeluje pri eni dejavnosti 10 minut nepretrgoma.	Vpraša za toaletne prostore v novih okoliščinah. Umije si lase, si jih obriše in jih osuši s sušilnikom. Razumljivo pove svoj naslov in rojstni datum (dan, mesec, leto). Prebere stavke s petimi besedami in jih razume.	Zamenja umazana oblačila brez opozorila. Bere za zabavo in učenje. Druge povabi k dejavnosti, kot so sprehod, izhod, kino. Ravna z denarjem, prešteje drobiž.
Zmerna MDR	Teče. Sleče majico. Celoten obrok poje in zelo malo ali nič ne polije. Preneha z dejavnostjo, če rečemo NE ali STOP. Razume število ena.	Po kopanju se obriše. pri jedi uporablja pribor. Izraža se v stavkih, ki so razumljivi neznani osebi. Pometa, pobere papirčke, izprazni koš za smeti. Prešteje elemente do 5 (če rečemo daj 3, 5, 2 kocki).	Razumljivo pove svoj naslov in rojstni datum (dan, mesec, leto). Samostojno prečka cesto brez semaforja. Poimenuje črke abecede. Umije si lase, si jih obriše in jih osuši s sušilnikom.
Težja MDR	Hodi po stopnicah navzgor in navzdol. Sodeluje pri oblačenju. Pri jedi uporablja žlico. Čečka s kredo, voščenko.	Hodi po ravni črti 2 metra. Sodeluje pri oblačenju (dvigne roki in podobno). Uporablja žlico pri jedi. Čečka s kredo, voščenko. Preneha z dejavnostjo, če sliši NE, STOP!	Poimenuje 10 predmetov. S svinčnikom prevleče krožno črto. Pri jedi uporablja pribor. Poišče pomoč pri opravljanju toaletne potrebe.
Težka MDR	Pri sedenju potrebuje oporo. Oblačijo ga drugi. Potrebuje plenice. Pri pitju s pomočjo poliva. Ne razume navodila PRIDI.	Pri sedenju potrebuje oporo. Ne nadzoruje toaletnih potreb. Drugi ga oblačijo, potrebuje pomoč pri oblačenju – ne sodeluje pri oblačenju. Pri pitju s pomočjo poliva.	Hodi po ravni črti 2 metra daleč. Sleče majico. Pije iz kozarca. Čečka s kredo, voščenko. Preneha z dejavnostjo, če sliši NE, STOP!

Vidimo lahko, da so osebe z motnjami v duševnem razvoju zelo raznolike, prav tako tudi njihove sposobnosti za samostojno življenje in vključevanje v okolico. Dejstvo je tudi, da so

GLAVAN, S.: Storitve splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Knjižnica Domžale, 2017.

motnje v duševnem razvoju vseživljenjski problem, praviloma torej trajajo od zgodnjega otroštva pa do smrti.

Temeljna značilnost odraslih z motnjami v duševnem razvoju je v tem, te osebe nikoli v življenju ne bodo popolnoma samostojne. Govorimo torej o osebah (tu lahko izključimo tiste z lažjo motnjo v duševnem razvoju), ki bodo svoje celotno življenje potrebovale posebno skrb, vodenje in usmerjanje.

Preglednica 2: Odraslo obdobje oseb z motnjo v duševnem razvoju (Vir: Jurišić, 2017b)

Odrasli z lažjo motnjo v duševnem razvoju	Vključujejo se v življenje in zaposlovanje enako kot vsi drugi ljudje; brez posebnih omejitev in tudi brez posebnih pravic. Njihov osebni status se ne razlikuje od drugih ljudi. Najpogosteje opravljajo dela v skladu s svoji nižjo – poklicno izobrazbo, če si jo pridobijo. Nekateri se zaposlijo zgolj s končanim osnovnošolskim programom. Živijo navadno samostojno življenje. Velika večina ima svojo družino, prijatelje, prosti čas kot vsi drugi. O njih najpogosteje ne govorimo več kot o osebah z motnjo v duševnem razvoju.
Odrasli z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju	Potrebujejo posebno pomoč tudi v obdobju odraslosti. Država jim priznava status invalidne osebe in jim zagotavlja različne oblike pomoči. Vključujejo se lahko v zaposlitev pod posebnimi pogoji, v varstveno-delovnih centrih oziroma v delavnicah pod posebnimi pogoji. Organizirane so tudi različne oblike bivanja in celodnevnega vodenja v varstveno delovnih centrih, manjših stanovanjskih, bivalnih skupnostih ali zavodih. Odrasli s težjo in težko motnjo v duševnem razvoju imajo pogosto tudi kombinirane motnje.

GLAVAN, S.: Storitve splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Knjižnica Domžale, 2017.

2.2 NORMALIZACIJA ŽIVLJENJA OSEB Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU

Temeljna vrednota in pravica odraslih oseb z motnjami v duševnem razvoju je prav gotovo normalizacija v vseh bistvenih elementih življenja. Ko govorimo o normalizaciji, seveda govorimo o tem, kako normalizirati njihove pogoje življenja in ne njih samih.

S to pravico torej osebam z motnjami v duševnem razvoju in njihovim družinam zagotavljamo osnovne pogoje kvalitetnega življenja. Pri razumevanju normalizacije izhajamo iz spoznanja, da normalizacija ne pomeni enakih pravic za vse, kajti to bi dejansko pomenilo največjo diskriminacijo. Šele zadovoljitev različnih potreb vodi k enakim pravicam za vse (Lačen, 2001).

Eno od področij normalizacije je tudi integracija; gre za proces, s katerim naj bi izločene osebe postale pripadajoči člani socialne skupine (Lačen, 2001).

Tu lahko imajo velik pomen tudi knjižnice. Kot odprt javni prostor lahko postanejo točka srečevanja med ljudmi z motnjami v duševnem razvoju in ostalo populacijo ter tako pomagajo rušiti številne predsodke, ki jih družba kot celota goji do drugačnosti oseb z motnjami v duševnem razvoju.

2.3 STALNO IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH OSEB Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU

Pri osebah z motnjami v duševnem razvoju štejemo njihovo enaindvajseto leto (izjemoma 23. ali 25. leto) kot začetek obdobja odraslosti. Takrat se praviloma vključijo v posebne oblike dela, zaposlitve, varstva in pomoči. Za veliko večino to zagotavljajo varstveno – delovni centri; temeljna naloga teh centrov je zaposlitev pod posebnimi pogoji ter specifične oblike varstva. Žal pa program izobraževanja stopi precej v ozadje in tako se je dogajalo (in se še), da so se varstveno – delovni centri bolj kot ne posvečali zgolj delovno storilnostni funkciji, kar je pripeljalo do nazadovanja njihovih uporabnikov.

Kot družba dobro vemo, da je stalno izobraževanje potrebno vsem ljudem; zdravi se izobražujemo in razvijamo lahko sami, osebe z motnjami v duševnem razvoju pa za to potrebujejo stalno zunanjo motivacijo. Vsaki odrasli osebi z motnjami v duševnem razvoju mora biti zagotovljen vsaj takšen nivo učno vzgojnih vsebin, da mu pri normalnem zdravstveno telesnem stanju omogoča ohranjanje pridobljenih znanj, spretnosti in navad (Lačen, 2001).

In prav tukaj na pomoč lahko priskočimo splošne knjižnice. S svojo razvejano knjižnično mrežo dosežemo praktično vsak varstveno delovni center; s svojim strokovnim znanjem pa

GLAVAN, S.: Storitve splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Knjižnica Domžale, 2017.

knjižničarji ohranjamo ali dvigujemo nivo bralne pismenosti pri odraslih z motnjami v duševnem razvoju.

Poznano je mnenje staršev in strokovnjakov, da osebe z motnjami v duševnem razvoju pogosto po dvajsetem letu pokažejo interes za branje in pisanje in da njihova motivacija za učenje tudi v dobi odraslosti pogosto narašča (Dvojmoč, 2010).

3 SLOVENSKE SPLOŠNE KNJIŽNICE IN NJIHOVE DEJAVNOSTI ZA ODRASLE Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU

Slovenske splošne knjižnice delujejo na območju 210 občin; v državi imamo 58 splošnih knjižnic z 273 izposojevališči ter 12 bibliobusov, ki se ustavljajo na 663 postajališčih v 584 krajih (Sistem splošnih knjižnic, 2017).

Mreža splošnih knjižnic je torej razvejana, s čimer omogoča enakovreden dostop do knjižničnega gradiva in storitev za vse lokalne skupnosti.

V splošne knjižnice je včlanjenih preko pol milijona prebivalcev Slovenije, ki obiščejo knjižnice skoraj 10 milijonkrat letno. Vsak Slovenec si povprečno izposodi 12 enot gradiva na leto, s čimer se uvrščamo na sam evropski vrh (Sistem splošnih knjižnic, 2017).

Knjižnice so organizirane kot javni zavodi, ki jih ustanovi občina ali več njih skupaj.

V našem prostoru imamo 58 osrednjih knjižnic, vsaka od njih deluje na svojem določenem območju. S tem je zagotovljena kar največja dostopnost čim večjemu številu potencialnih uporabnikov.

Vsaka izmed osrednjih knjižnic ima na svojem območju organizirano mrežo enot; v vseh večjih krajih delujejo krajevne knjižnice, v manjših krajih ter v posebnih ustanovah (npr. varstveno - delovni centri, zapori, domovi za starejše občane) pa so organizirana postajališča premičnih zbirk, kjer se naslovi znotraj zbirke menjajo večkrat letno. Prebivalce bolj oddaljenih krajev pa obiskujejo bibliobusi oziroma potujoče knjižnice.

Posebno vlogo v knjižnični mreži pa imajo osrednje območne knjižnice, ki jih je v Sloveniji deset; le te za osrednje knjižnice svojega območja zagotavljajo povečan in zahtevnejši izbor gradiva ter informacij, strokovno pomoč knjižnicam, koordinacijo domoznanske dejavnosti in usmerjanje izločenega gradiva (Brenčič, 2010).

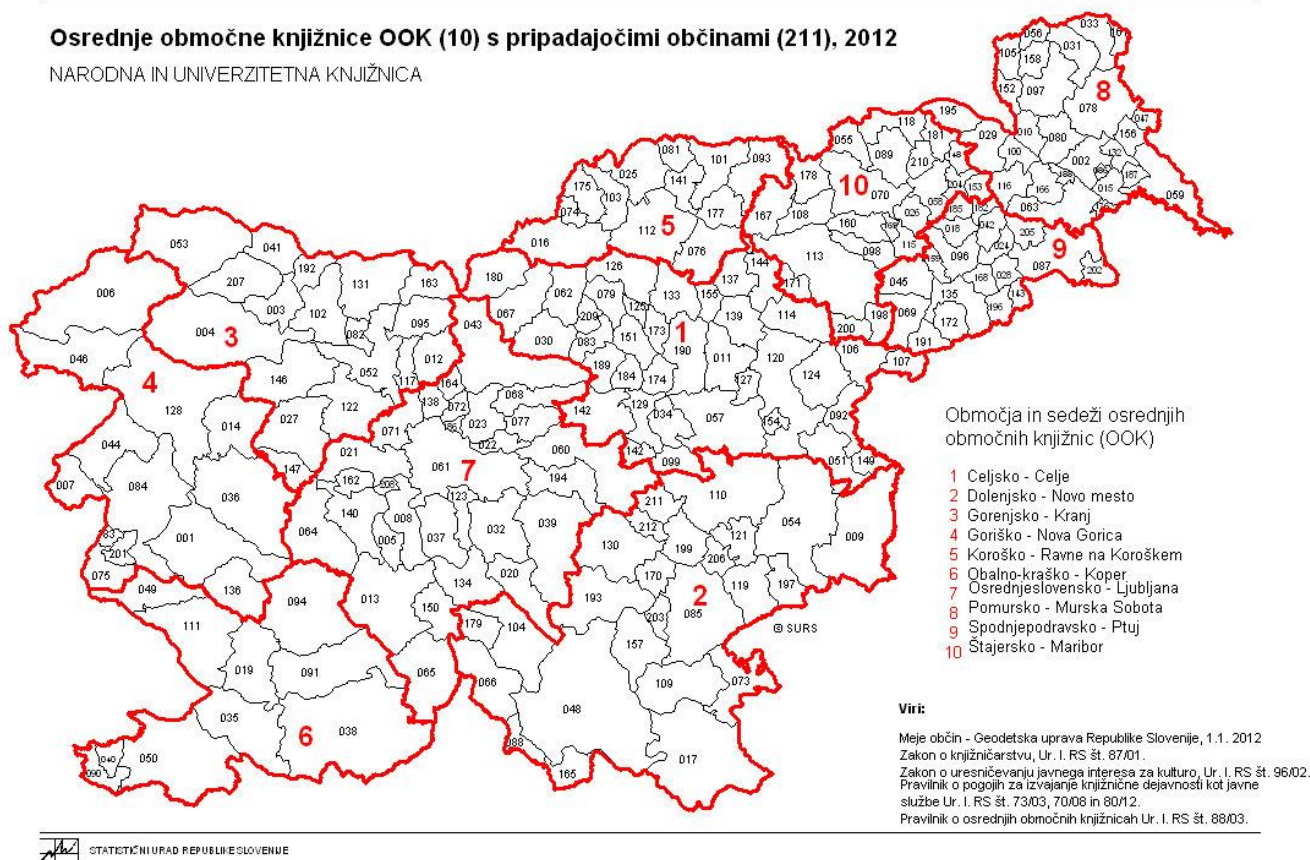
3.1 MREŽA SPLOŠNIH KNJIŽNIC

Mreža splošnih knjižnic je v Sloveniji razdeljena na 10 območij, ki prekrivajo celotno državo.

V vsakem izmed teh območij deluje osrednja območna (pokrajinska) knjižnica ter ostale osrednje knjižnice s svojimi mrežami krajevnih knjižnic.

Osrednje območne knjižnice OOK (10) s pripadajočimi občinami (211), 2012

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

Slika 1: Osrednje območne knjižnice s pripadajočimi občinami (Vir: Osrednje območne knjižnice s pripadajočimi občinami, 2012)

GLAVAN, S.: Storitve splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Knjižnica Domžale, 2017.

3.2 DEJAVNOSTI ZA ODRASLE Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU V SPLOŠNIH KNJIŽNICAH

V tem poglavju bom poskušala narediti pregled nad storitvami splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju (t.i. check listo). Podatke o dejavnostih v slovenskih splošnih knjižnicah sem povzela iz poročila o dejavnosti za uporabnike s posebnimi potrebami v letu 2014, ki ga je zbrala in uredila Milena Bon.

V preglednici se bom omejila zgolj na prisotnost dejavnosti, v nadaljevanju pa bom bolj natančno pregledala, katere dejavnosti se izvajajo ter kje (torej ali v sami knjižnici ali v varstveno - delovnih centrih ali morda na kaki tretji lokaciji).

Preglednica 3: Dejavnosti za odrasle z motnjami v duševnem razvoju v splošnih knjižnicah (Vir: Bon, 2014)

Ime knjižnice	Dejavnosti za odrasle z motnjami v duševnem razvoju
CELJSKO OBMOČJE	
Osrednja knjižnica Celje	/
Knjižnica Antona Sovreta Hrastnik	/
Knjižnica Laško	/
Osrednja knjižnica Mozirje	/
Splošna knjižnica Slovenske Konjice	da
Knjižnica Šentjur	/
Knjižnica Šmarje	/
Knjižnica Rogaška Slatina	/
Knjižnica Toneta Seliškarja	/
Knjižnica Velenje	/
Medobčinska splošna knjižnica Žalec	/
Knjižnica Mileta Klopčiča Zagorje ob Savi	/
DOLENJSKO OBMOČJE	
Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto	da
Knjižnica Brežice	/
Knjižnica Črnomelj	da
Knjižnica Kočevje	/
Valvazorjeva knjižnica Krško	da
Ljudska knjižnica Metlika	/
Knjižnica Miklova hiša, Ribnica	da
Knjižnica Sevnica	da

GLAVAN, S.: Storitve splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Knjižnica Domžale, 2017.

Knjižnica Pavla Golie Trebnje	/
GORENJSKO OBMOČJE	
Mestna knjižnica Kranj	/
Občinska knjižnica Jesenice	/
Knjižnica A. T .Linharta, Radovljica	/
Knjižnica Ivana Tavčarja, Škofja Loka	/
Knjižnica dr. Toneta Pretnarja, Tržič	da
GORIŠKO OBMOČJE	
Goriška knjižnica Franceta Bevka	da
Lavričeva knjižnica, Ajdovščina	da
Mestna knjižnica in čitalnica Idrija	da
Knjižnica Cirila Kosmača, Tolmin	da
KOROŠKO OBMOČJE	
Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem	da
Knjižnica Dravograd	da
Knjižnica Radlje ob Dravi	da
Knjižnica Ksaverja Meška, Slovenj Gradec	/
OBALNO-KRAŠKO OBMOČJE	
Osrednja knjižnica Srečka Viharja Koper	/
Matična knjižnica Izola	da
Mestna knjižnica Piran	da
Knjižnica Bena Zupančiča, Postojna	/
Kosovelova knjižnica Sežana	da
OSREDNJESLOVENSKO OBMOČJE	
Mestna knjižnica Ljubljana	/
Knjižnica Jožeta Udoviča, Cerknica	da
Knjižnica Domžale	da
Knjižnica Grosuplje	/
Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik	da
Knjižnica Litija	/
Knjižnica Logatec	da
Knjižnica Medvode	/
Cankarjeva knjižnica Vrhnika	da
POMURSKO OBMOČJE	
Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota	da
Knjižnica – Kulturni center Lendava	/
Javni zavod Knjižnica Gornja Radgona	/

GLAVAN, S.: Storitve splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Knjižnica Domžale, 2017.

Splošna knjižnica Ljutomer	/
SPODNJEPODRAVSKO OBMOČJE	
Knjižnica Ivana Potrča Ptuj	/
Knjižnica Franca Ksavra Meška Ormož	da
ŠTAJERSKO OBMOČJE	
Mariborska knjižnica	da
Knjižnica Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica	/

Kot lahko vidimo v zgornji preglednici ima skoraj polovica slovenskih splošnih knjižnic organizirane dejavnosti za odrasle z motnjami v duševnem razvoju. Te dejavnosti se izvajajo na različne načine:

- premične zbirke (knjižnica npr. v varstveno – delovnem centru organizira določen fond gradiva, ki se potem preko leta menja,
- obiski bibliobusa,
- obiski knjižničarjev v varstveno – delovnih centrih in izvajanje dejavnosti tam ter
- obiski odraslih z motnjami v duševnem razvoju v knjižnici, kjer poteka program zanje.

3.2.1 Premične zbirke

Premične zbirke so skrbno izbrane zbirke knjig, ki jih knjižnica brezplačno posoja določenim ustanovam, ki delujejo na različnih področjih, običajno na področju institucionalnega varstva, socialnega skrbstva, zdravstva itd. Vanje uvrščajo tako strokovno kot leposlovno literaturo, pa tudi neknjižno gradivo, menjujejo jih najmanj 1-2 x letno ter jih po potrebi dopolnjujejo z želenim gradivom. Število gradiva v takšni zbirki je odvisno od števila uporabnikov, ki jim je zbirka namenjena, sestavlja jo običajno 100-400 enot aktualnega gradiva.

Premične zbirke si v ustanovah (po)iščejo različne poti do uporabnikov, pri tem jim pomagajo predvsem tisti, ki za zbirke v ustanovah skrbijo. A ko se te zbirke »udomačijo« in jih uporabniki sprejmejo za svoje, zaživijo skoraj kot prave knjižnice. Takšna izposojevališča imenujemo postajališča premičnih zbirk.

Nekatera postajališča premičnih zbirk pa z ustrežno podporo strokovnega osebja (za)živijo izrazito povezovalno in omogočajo lažji prehod uporabnikov do splošnih knjižnic v lokalnem okolju (Lujčić, 2013).

GLAVAN, S.: Storitve splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Knjižnica Domžale, 2017.

3.2.2 Bibliobus

Potujoča knjižnica ali bibliobus, ki je primarno namenjena zagotavljanju dostopa do knjig prebivalcem v bolj oddaljenih krajih, lahko izvrstno opravi svoje poslanstvo tudi s tem, da se približa raznim domovom institucionalnega varstva, kot so domovi za starostnike ali varstveno – delovni centri. Prav do zadnjih, kjer bivajo tudi odrasli z motnjami v duševnem razvoju, vozijo bibliobusi štirih slovenskih knjižnic.

3.2.3 Knjižničarji v VDC-jih

V nekaterih knjižnicah se knjižničarji odpravijo na obisk v varstveno – delovne centre, kjer izvajajo bibliopedagoške ure. S tem približujejo knjige in branje osebam, ki v knjižnico sami težko pridejo.

3.2.4 Obisk odraslih z motnjami v duševnem razvoju v knjižnici

Glede na to, da morajo biti storitve splošne knjižnice dostopne vsem in ne smejo biti namenjene le eni skupini ljudi v skupnosti, je potrebno zagotoviti enakovreden dostop do storitev za skupine, ki zaradi določenih razlogov ne morejo uporabljati osnovnih storitev (Splošne knjižnice, 2002).

S tem, ko organiziramo dejavnosti za odrasle z motnjami v duševnem razvoju v sami knjižnici, jim knjižnico približamo kot mesto za srečevanja, namenjeno tudi njim.

V osemnajstih splošnih knjižnicah po Sloveniji potekajo srečanja za odrasle z motnjami v duševnem razvoju; v veliki večini gre za organizacijo bralno – pripovedovalnih ur; v devetih splošnih knjižnicah pa pripravijo prirejeno bralno značko za odrasle z motnjami v duševnem razvoju (Bon, 2014).

Ugotovimo torej lahko, da se v veliko splošnih knjižnicah posvečajo širjenju bralne kulture pri odraslih z motnjami v duševnem razvoju. Potrebno je seveda sodelovanje različnih akterjev s tega področja, tu gre predvsem za institucije kot so varstveno – delovni centri ali različnih društev, ki delujejo v lokalnem okolju.

GLAVAN, S.: Storitve splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Knjižnica Domžale, 2017.

Splošne knjižnice naj bi tako z različnimi dejavnostmi omogočale socialne stike med odraslimi z motnjami v duševnem razvoju (seveda bi bilo to potrebno doseči pri vseh ranljivih skupinah) ter ostalimi uporabniki knjižnice. Knjižnica je vendar javni prostor in mora biti namenjen vsem.

4 ODRASLI Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU V KNJIŽNICI DOMŽALE

V Knjižnici Domžale smo v letu 2012 v sodelovanju z Medobčinskim društvom Sožitje Mengeš pričeli s projektom *V sožitju s knjigo*. Postavili smo temelje za vključevanje odraslih z motnjami v duševnem razvoju v našo knjižnico z željo po nadaljnjem razvijanju njihove bralne kulture ter hkrati po integraciji udeležencev v lokalno okolje.

Tudi zaradi pozitivnih vplivov našega sodelovanja pri projektu *V sožitju s knjigo*, smo v preteklem letu pričeli s še enim projektom, namenjenim mladim odraslim z motnjami v duševnem razvoju. Poimenovali smo ga *Verjamem v branje*, saj gre za sodelovanje naše knjižnice in društva Verjamem vate (društvo staršev otrok ter mladih odraslih z motnjami v duševnem razvoju). Skupina mladih odraslih z motnjami v duševnem razvoju bo prihajala v knjižnico na bralna srečanja, sami pa bodo pripravili tudi delavnico na temo recikliranje, s katero se bodo predstavili našim uporabnikom.

4.1 KNJIŽNICA DOMŽALE

Knjižnica Domžale je splošna večobčinska knjižnica, ki opravlja javno službo knjižnične dejavnosti v občinah Domžale, Lukovica, Mengeš, Moravče in Trzin. Bralno kulturo širi tudi v enaindvajset odročnih vasi občin Domžale ter Lukovica; do njih vsak drugi teden pripelje potujoča knjižnica – bibliobus (O knjižnici, 2017).

Knjižnica Domžale je torej osrednja knjižnica za že omenjenih pet občin. Skrbi za usklajevanje nabavne politike knjižničnega gradiva na svojem območju, spremlja in usmerja strokovno delo, pregleduje delo krajevnih knjižnic ter skrbi za strokovno izpopolnjevanje knjižničarskih delavcev.

Knjižnica Domžale je prav gotovo eden osrednjih informativnih in kulturnih centrov Domžal.

Po uradnih statističnih podatkih je na območju občin ustanoviteljic Knjižnice Domžale prebivalo 58.216 ljudi (Statistični urad Republike Slovenije, 2017).

GLAVAN, S.: Storitve splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Knjižnica Domžale, 2017.

Preglednica 4: Število prebivalcev občin ustanoviteljic Knjižnice Domžale (Vir: SURS, 2017)

Občina	Št. prebivalcev
Domžale	35.513
Lukovica	5.761
Mengeš	7.752
Moravče	5.308
Trzin	3.881
skupaj	58.216

Knjižnica Domžale ima veliko uporabnikov, izmed njih je visok odstotek tudi članov (14399 članov).

V letu 2014 je knjižnica izposodila na dom 824.485 enot knjižničnega gradiva (Letni plan Knjižnice Domžale, 2015).

Da ohranjamo tako visok obisk, članstvo ter izposojajo knjižničnega gradiva, je razlog gotovo tudi v tem, da v knjižnici izvajamo vrsto aktivnosti promocije branja. Vrsta projektov je namenjena otrokom (Čudežni kovček, Bralček, Pravljična lutkarija, S knjigo v zeleni travi...), poskrbljeno je tudi za mlade in odrasle (Okusimo besedo, Branje v oblaku, Rastem s knjigo, S knjigo v park...); sodelujemo tudi z okoliškimi domovi za ostarele, poskušamo pa se približevati tudi ljudem s posebnimi potrebami.

Z namenom večjega vključevanja odraslih z motnjami v duševnem razvoju v našo knjižnico potekata tudi dva projekta: *V sožitju s knjigo* (v sodelovanju z Medobčinskimi društvom Sožitje Mengeš) ter *Verjamem v branje* (v sodelovanju z društvom Verjamem vate).

4.2 MEDOBČINSKO DRUŠTVO SOŽITJE MENGEŠ

Medobčinsko društvo Sožitje Mengeš je društvo za pomoč osebam z motnjami v duševnem razvoju občin Domžale, Komenda, Lukovica, Mengeš, Moravče in Trzin. Društvo deluje v okviru Zveze Sožitje kot eno izmed 52 lokalnih društev.

Društvo posebno skrb namenja uporabnikom, ki v prostem času nabirajo različna znanja in razvijajo spretnosti v dejavnostih kot so plesna, glasbena, likovna skupina. Na voljo imajo člani tudi hipoterapijo, plavanje, športne aktivnosti ter v sodelovanju s knjižnico bralna srečanja ter bralna značko.

GLAVAN, S.: Storitve splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Knjižnica Domžale, 2017.

Predvsem pa je, kot so zapisali v društvu, pomembno odpiranje v širšo skupnost, širše okolje, kar naj bi pripomoglo k ozaveščanju vseh sobivajočih v danem okolju, saj se žal še vedno dogaja, da oklica zaradi nevednosti in nepoznavanja s strahom sprejema posameznike, ki ne sodijo v okvire povprečnega človeka (Medobčinsko društvo Sožitje Mengeš, 2017).

In s tem v mislih se je društvo oziroma njihovi predsednica dr. Tatjana Novak ter prostovoljka Vilma Novak obrnili na Knjižnico Domžale, da se povežemo in naredimo korak v smeri razvijanja bralne pismenosti ter vključevanja v javni prostor odraslih oseb z motnjami v duševnem razvoju.

4.3 V SOŽITJU S KNJIGO

Tako smo jeseni leta 2012 v Knjižnici Domžale pričeli s sodelovanjem z Medobčinskim društvom Sožitje Mengeš.

Naše sodelovanje poteka na različne načine, in sicer imamo redna mesečna bralna srečanja, vzporedno poteka čisto prava bralna značka, ob zaključku vsakoletnega cikla pripravimo razstavo izdelkov, ter čisto na koncu zaključno prireditev z bogatim kulturnim programom.

Enkrat mesečno se v zgodnjih popoldanskih urah srečujemo v naši knjižnici. Gre za zaključeno skupino, število udeležencev pa iz leta v leto narašča. Prvo leto, torej 2012/2013 jih je prihajalo 13, v lanski sezoni 2016/17 pa je bilo udeležencev že 21. Vsako leto se torej zgodi, da se skupini pridruži nekaj novih članov. Dober glas očitno res seže v deveto vas.

Vsi naši bralci so odrasli z različnimi motnjami v duševnem razvoju; gre za zelo heterogeno skupino tako starostno (med 25 in 60 let) kot tudi po bralnih in siceršnjih kognitivnih sposobnostih. Tako da nam izbor primerne gradiva za bralna srečanja kot tudi za bralno značko predstavlja precejšen izziv. Vsekakor pa opažamo močno izražen interes za branje, predvsem za glasno branje tistih, ki pač brati znajo.

Tudi organizacijsko smo se prilagodili našim udeležencem; ker jih večina izmed njih dela v varstveno delovnih centrih in imajo do svojih domov organiziran prevoz, smo ure naših srečanj določili ob 15.00. Tako jih pred našo knjižnico pripeljejo kombiji, nazaj domov, k staršem ali v bivalno enoto, pa jih pridejo iskat sorodniki oziroma zaposleni v teh enotah.

GLAVAN, S.: Storitve splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Knjižnica Domžale, 2017.

4.3.1 Bralna srečanja

Redna mesečna bralna srečanja se odvijajo v prostorih knjižnice, kjer beremo pravljice, poezijo, ukvarjamo se tudi z bolj strokovno literaturo. O prebranem se nato pogovorimo. V preteklem letu smo se s pravljičami odpravili okoli sveta. Na vsakem srečanju smo se lotili pravljice z določenega konca sveta, o tej državi nato pobrskali za podatki v strokovnih knjigah, zraven pa poslušali tudi glasbo. Tako smo eno sezono prepotovali tudi Slovenijo, ki jo prav vsi dobro poznajo, saj se udeležujejo taborov po različnih koncih naše države.

Ker večina izmed tistih, ki berejo, radi tudi aktivno sodelujejo, imamo na vsakem srečanju ob osrednji pravljici na voljo tudi druge pesmi, krajše odlomke, verze s podobno tematiko, da lahko vsak, ki želi, tudi glasno bere.

Slika 2: Aktivno sodelovanje na bralnem srečanju

GLAVAN, S.: Storitve splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Knjižnica Domžale, 2017.

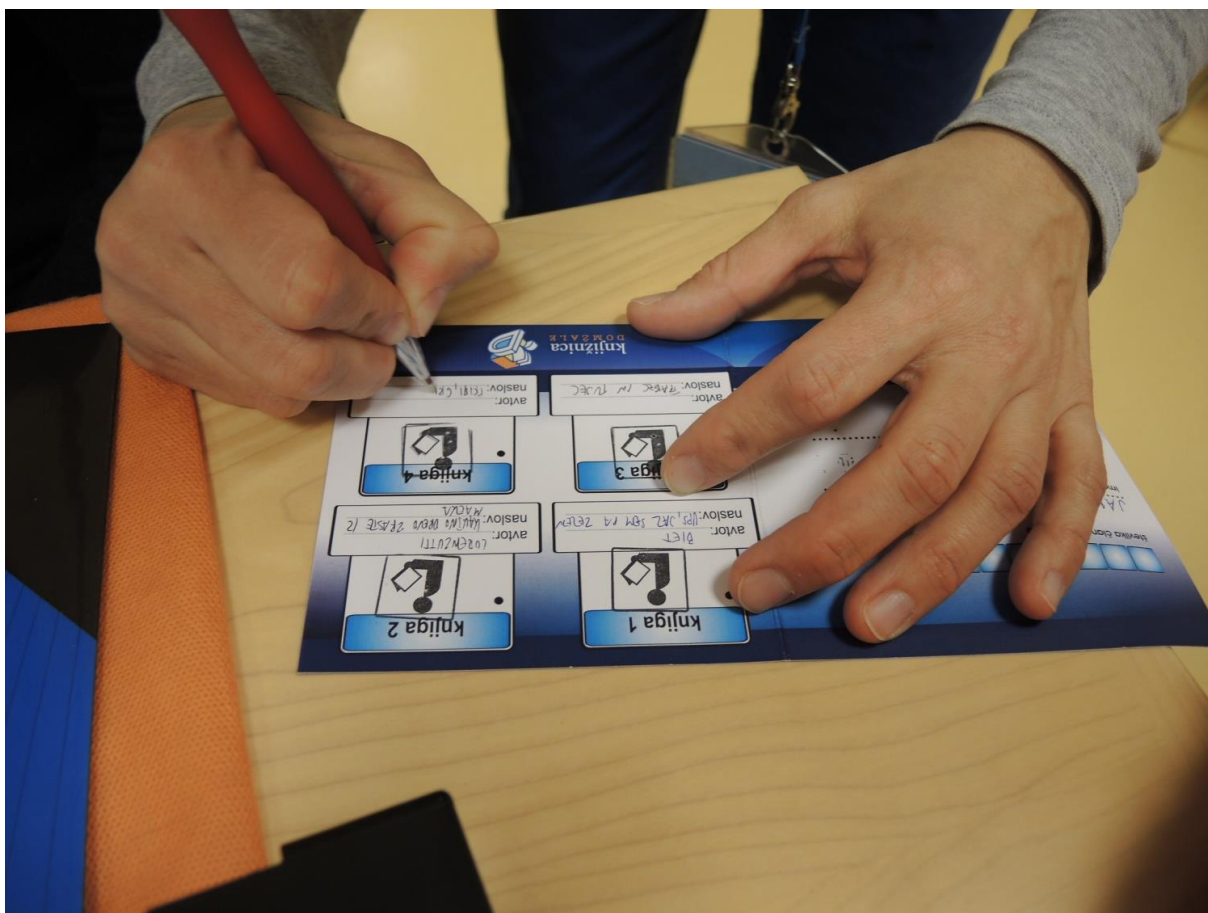
4.3.2 Bralna značka

Na posebnem vozičku imamo polno zvrhano naloženih knjig, ki so na seznamu za bralno značko, katerega vsako jesen skrbno sestavimo v knjižnici. Seznam je obširen in zelo raznolik, kot so raznoliki tudi naši »bralni značkarji«.

Pri sestavi seznama sodelujemo knjižničarji tako z mladinskega kot z odraslega oddelka za leposlovje. V pomoč so nam tudi članki, ki obravnavajo teme o branju, o vseživljenjskem izobraževanju oseb z motnjami v duševnem razvoju (npr. Haramija, 2016).

Vsak si lahko izposodi knjige, ki ga zanimajo, jih odnese domov, tam prebere, pregleda, nato pa o tem kaj napiše ali nariše.

Za uspešno končano bralno značko je potrebno prebrati ali pregledati štiri knjige.

Slika 3: Bralni kartonček

GLAVAN, S.: Storitve splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Knjižnica Domžale, 2017.

4.3.3 Razstava

Da izdelki, ki nastajajo tekom projekta, ne bi ostali v bralnih mapah in bili sami sebi namen, vsako leto pripravimo razstavo, ki je na ogled tudi v času zaključne prireditve. Tako si jo imajo možnost poleg naših rednih obiskovalcev ogledati tudi vsi, ki se zaključka udeležijo.

Tudi s tem, ko postavimo na ogled številne izdelke (poleg slik in risb tudi obnove, refleksije prebranih knjig), pomagamo rušiti stereotipe o intelektualnem dometu oseb z motnjami v duševnem razvoju.

Slika 4: Razstava izdelkov

GLAVAN, S.: Storitve splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Knjižnica Domžale, 2017.

4.3.4 Zaključna prireditev

Piko na i celotnemu projektu pa prav gotovo predstavlja zaključna prireditev s podelitvijo priznanj in simbolnih nagrad. Bogat kulturni program, ki se ta večer odvija v knjižnici, pripravijo prostovoljci društva; vedno na njej sodelujejo »bralni značkarji«, ki z velikim veseljem uprizorijo kakšno pravljico, letos je bila to Uhlji takšni in drugačni.

Slika 5: Ponosni »bralni značkarji« na odru

Želja nas, ki sodelujemo pri tem projektu je, da bi vsi, ki se udeležujejo bralnih uric, kasneje samostojno zahajali v našo knjižnico in jo sprejeli za prostor, namenjen tudi njim. Z leti se je pokazalo, da si tekom projekta (poteka med oktobrom in majem) vsi zelo radi izposojajo knjige, sami pa se v knjižnico odpravijo redkeje.

GLAVAN, S.: Storitve splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Knjižnica Domžale, 2017.

4.4 IZZIVI, S KATERIMI SE SREČUJEMO

V Knjižnici Domžale smo si, ko smo začeli s projektom V sožitju s knjigo, postavili dva cilja. Prvi je bil še nadaljnje razvijanje bralne kulture pri odraslih z motnjami v duševnem razvoju, drugi, nič manj pomemben, pa njihovo vključevanje v našo knjižnico in s tem v lokalno okolje.

V kolikšni meri nam to uspeva, bom predstavila v nadaljevanju. Še prej pa bi se ustavila ob organizacijskem izzivu, katerega reševanje je sploh omogočilo naše sedaj že večletno sodelovanje.

Kot sem že omenila, v našem projektu sodelujejo odrasli z različnimi motnjami v duševnem razvoju: prav tako pa so tudi njihove življenjske razmere zelo drugačne; nekateri med njimi živijo doma pri svojih sorodnikih, nekateri, gre za tiste z lažjimi motnjami v duševnem razvoju, živijo samostojno, velika večina pa jih živi v stanovanjski skupnosti. Da bi lahko vsi uspeli priti do naše knjižnice, smo morali uskladiti predvsem čas, kdaj imajo vsi omogočene prevoze do knjižnice. In tako imamo sedaj vedno druženja ob 15. uri, ko se jih večina vrača z dela v varstveno – delovnih centrih in imajo tako vsaj v eno smer zagotovljen prevoz. Ura sicer ni optimalna, saj so udeleženci kar utrujeni, vendar uspemo k sreči z raznimi »uvodnimi taktikami« to preseči.

Prav ta vidik (možnost prevoza do knjižnice) po našem mnenju vpliva tudi na drugi cilj, ki smo si ga v začetku postavili; da bi torej čim več udeležencev postalo samostojnih uporabnikov naše knjižnice. Med vsemi »bralnimi značkarji« jih je le majhen del postalo član naše knjižnice (le pet); so pa le ti redni obiskovalci in si knjige tudi redno izposojajo. Gre za osebe z lažjo motnjo v duševnem razvoju, vsi izmed njih berejo, so pa tudi dovolj mobilni, da lahko sami pridejo do nas. Vsekakor še naprej težimo k tem, da bi si tudi ostali v polovici leta, ko projekt ne poteka, izposojali knjige, ter da bi jim naša ustanova postala toliko domača, da bi prihajali vanjo tudi sami ali morda v skupini svoje stanovanjske skupnosti.

Tudi s tem se družba kot celota, v tem primeru naši ostali uporabniki, lahko znebimo predsodkov do drugačnih, do tistih z zmanjšanimi intelektualnimi sposobnostmi. Ko vidimo, da imajo osebe z motnjami v duševnem razvoju podobne potrebe kot ostali uporabniki, in le te zadovoljuje tudi v knjižnici, je korak k sprejemanju drugačnosti in vključevanju vseh v javne prostore gotovo lažji.

Naš prvi cilj, nadaljnje razvijanje bralne kulture pri odraslih z motnjami v duševnem razvoju, nas je postavil pred drugačen izziv. Katere knjige izbrati za bralna srečanja, bralno značko; kako zadovoljiti želje po bralnih izzivih pri tako različni skupini? Kot sem že omenila, gre za res raznoliko skupino z različnimi motnjami v duševnem razvoju; nekako polovica jih sama

GLAVAN, S.: Storitve splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Knjižnica Domžale, 2017.

bere, ostali ne. Ti, ki berejo, radi sodelujejo z glasnim branjem. Tudi starostno je skupina heterogena; od komaj odraslih pa do tistih, ki se bližajo šestdesetemu letu.

Za izhodišče smo vzeli dejstvo, da je potrebno izbrati takšno gradivo, ki bo ustrezalo izkušenskemu svetu odraslih, hkrati pa imeti v mislih možnost razumevanja prebranega besedila. Tako se izogibamo slikanicam z izključno otroško tematiko, besedilo mora biti namenjeno tudi odraslim osebam. Takega gradiva pa žal ni veliko. Mi se najbolj naslanjamo na ljudske pravljice, za katere tako in tako velja, da so bile v začetku namenjene odraslim. V besedilu so pogosto predstavljene težave, s katerimi se srečujejo odrasli (poštenost, prijateljstvo, poniževanje itd.), tako da o teh temah lahko podrobno diskutiramo.

Izbor knjig za bralno značko pa naredimo res obširen, na seznamu so poleg slikanic tudi knjige s poljudno vsebino, ki so zelo zaželeni. Velika večina si rada izposodi gradivo s tematiko živali, tudi različne kulture so mikavne; na seznam uvrstimo tudi strokovno gradivo z odraslega oddelka (o mitih in legendah, razne enciklopedije, knjige o državah sveta, gradovih ter seveda o lokalnem okolju). Poslužujemo se tudi knjig, napisanih po smernicah za lahko branje, vendar jih je žal zelo malo.

Imamo pa v izboru kar nekaj poezije; prav pesmi so tudi tiste, ki jih udeleženci sami prebirajo na naših srečanjih. Kajti prav vsak izmed njih, ki zna brati, s kar največjim navdušenjem tudi glasno bere; da pa ne bi sama zgodba izgubila razumljivosti, pravljico vedno bereva ali jaz kot knjižničarka ali pa prostovoljka iz Medobčinskega društva Sožitje; za vsako srečanje si priskrbimo pesmi s podobno tematiko, ki jih potem berejo udeleženci bralnega srečanja. Tako npr. prebiramo ob zimski pravljici pesmi o zimi.

4.5 POGLED V PRIHODNOST

V Knjižnici Domžale smo si od leta 2012, ko smo začeli s projektom V sožitju s knjigo, nabrali kar nekaj izkušenj pri delu z odraslimi z motnjami v duševnem razvoju. Naše delo tudi ni ostalo neopaženo, kar priča tudi želja novoustanovljenega društva Verjamem vate po sodelovanju z nami z željo po vključevanju mladostnikov in mladih odraslih z motnjami v duševnem razvoju v naše dejavnosti. Jeseni tako začnemo s projektom Verjamem v branje.

Vsekakor bomo z našimi srečanji nadaljevali, trudili se bomo, da bo tudi naše sodelovanje vodilo k večji integraciji in normalizaciji odraslih oseb z motnjami v duševnem razvoju.

5 ZAKLJUČEK

Dejstvo je, da se v razvitih družbah zahodne civilizacije vse bolj podpira vključevanje oseb z motnjami v duševnem razvoju v okolje; žal je dejstvo tudi, da se še vedno dogaja, da širša okolica zaradi nevednosti in nepoznavanja s strahom sprejema te drugačne posameznike in jih težka priznava kot enakovredne državljane. Prav tu lahko tudi splošne knjižnice s svojo razvejano knjižnično mrežo naredimo korak k spreminjanju predsodkov in ustvarjanju bolj vzpodbudnega ter pozitivnega odnosa do odraslih oseb z motnjo v duševnem razvoju. Zato sem v nalogi pregledala dejavnosti, ki se za to skupino ljudi v splošnih knjižnicah pripravljajo in predstavila primer, kako se sodelovanja lotevamo v moji knjižnici, Knjižnici Domžale.

Zavedati se je namreč potrebno, da moramo kot vključujoča družba poskrbeti za vse ranljive skupine, tako starostnike, begunce kot za vse tiste z različnimi posebnimi potrebami, kamor sodijo tudi osebe z motnjami v duševnem razvoju. Po dostopnih podatkih naj bi bilo v populaciji od 4,5 do 5% (promilov) ljudi, kar vsekakor ni zanemarljiva številka (Vseživljenjsko učenje..., 1998). In tudi oni predstavljajo naše potencialne uporabnike.

Da pa bi knjižničarji s svojim znanjem lahko prispevali k normalizaciji življenja odraslih oseb z motnjami v duševnem razvoju, je vsekakor potrebno sodelovanje vseh deležnikov v procesu. Brez podpore strokovnjakov, ki se s to populacijo poklicno ukvarjajo, je pot vsekakor zelo težka. Tudi zaposlene v knjižnici bi bilo potrebno dodatno izobraziti, včasih je že sama komunikacija z odraslimi z motnjami v duševnem razvoju neustrezna. Vprašanje, ki se tukaj postavlja je ali ustanove, ki se poklicno ukvarjajo z osebami z motnjami v duševnem razvoju, splošne knjižnice sploh prepoznajo kot pomembne institucije, ki bi lahko imele svojo vlogo tudi na področju vključevanja in vseživljenjskega učenja teh oseb. In seveda ali svojo vlogo v procesu normalizacije življenja oseb z motnjami v duševnem razvoju prepoznajo splošne knjižnice?

Predvsem pa bi potrebovali nekaj več gradiva, ki bi sledilo smernicam lahkega branja; torej knjige, napisane v preprostem, enostavnem jeziku, kar seveda ne pomeni pisanja v otroškem ali poenostavljenem smislu. Res je zelo malo literature, prilagojene odraslim ljudem z motnjami v duševnem razvoju, s temami, ki jih zanimajo in ki upoštevajo njihovo kronološko starost ter izhajajo iz potreb, ki jih imajo kot odrasli.

Lahko torej rečem, da se zaposleni v splošnih knjižnicah poskušamo približati odraslim z motnjami v duševnem razvoju z različnimi dejavnostmi, ki jih tudi sicer izvajamo v knjižnicah, vendar jih nekoliko predrugačimo, da ustrezajo zahtevam teh uporabnikov. Da bi bili kot relevanten partner priznani in iskani tudi zunaj naših zidov, je seveda pomembno povezovanje tako s strokovnimi službami, ki se z osebami z motnjami v duševnem razvoju ukvarjajo, kot z

GLAVAN, S.: Storitve splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Knjižnica Domžale, 2017.

lokalnim okoljem, kjer delujemo in kjer želimo, da bi se vplivi vključevanja drugačnih tudi poznali.

6 VIRI IN LITERATURA

BON, M. (ur.). (2014). *Dejavnosti za uporabnike s posebnimi potrebami*. Pridobljeno 3. oktobra 2017 s spletne strani:

http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/invalidi_vzv/akcijski_program_za_invalide_ap_i/

BRENČIČ, P. (ur.). (2010). *Slovenske splošne knjižnice: srečevanja z znanjem in domišljijo*. Ribnica: Združenje splošnih knjižnic Slovenije.

Dvojmoč, P. (2010). *Storitve knjižnic za odrasle uporabnike s posebnimi potrebami na duševnem področju*. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

HARAMIJA D., Batič, J. (2016). Celostno branje slikanic kot izhodišče za branje odraslih z motnjami v duševnem razvoju. *Jezik in slovstvo, letnik 6, št.1, 35 – 45*.

JURIŠIČ, B. (2017a). *Motnje v duševnem razvoju*. Pridobljeno 5. oktobra 2017 s spletne strani: <http://www.zveza-sozitie.si/motnje-v-dusevnem-razvoju.3.html>

JURIŠIČ, B (2017b). *Odraslo obdobje*. Pridobljeno 5. oktobra 2017 s spletne strani: <http://www.zveza-sozitie.si/odraslo-obdobje.html>

LAČEN, M. (2001). *Odraslost : osebe z motnjo v duševnem razvoju*. Ljubljana : Zveza Sožitje – zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije.

Letni plan Knjižnice Domžale za leto 2016 – 2017. (2015). Domžale: Knjižnica Domžale. Pridobljeno 7. oktobra 2017 s spletne strani: <http://www.knjiznica-domzale.si/Portals/0/plan%202016-17.pdf>

LUJIC, D. (2013). *Premične zbirke – pot do uporabnikov s posebnimi potrebami* (CD-Rom). Črna na Koroškem, CUDV Črna.

MEDOBČINSKO društvo Sožitje (2017). Pridobljeno 2. oktobra 2017 s spletne strani: <http://www.srece-me-povezuje.si/sozitimenges/index.php?lng=sl&t=o-nas>

O KNJIŽNICI (2017). Pridobljeno 2. oktobra 2017 s spletne strani <http://www.knjiznica-domzale.si/o-nas/o-knjiznici.aspx>

OSREDNJE območne knjižnice s pripadajočimi občinami (2012). Pridobljeno 4. oktobra 2017 s spletne strani: http://www.nuk.uni-lj.si/sites/default/files/pictures/2015/ook/Karta_23D.jpg

GLAVAN, S.: Storitve splošnih knjižnic za odrasle z motnjami v duševnem razvoju. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Knjižnica Domžale, 2017.

Podatkovni portal SI-STAT: prebivalstvo po starosti in spolu, občine, Slovenija, polletno.

Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno 2. oktobra 2017 s spletne strani:

http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05C4002S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/10_stevilo_preb/20_05C40_prebivalstvo_obcine/&lang=2

SISTEM splošnih knjižnic (2009). Pridobljeno 3. oktobra 2017 s spletne strani <http://zdruzenje-knjiznic.si/sistem-splosnih-knjiznic/sistem-splosnih-knjiznic/>

SPLOŠNE knjižnice : IFLA/UNESCO standardi za splošne knjižnice (2002). Ljubljana : Narodna in univerzitetna knjižnica, Državna matična služba za knjižničarstvo.

VSEŽIVLJENJSKO učenje : zbornik strokovnih prispevkov v obdobju 1994-1998 (1998). Draga : Center Dolfke Boštjančič.